

TREI DECENII DE ÎNVĂȚĂMÂNT TEOLOGIC LA TIMIȘOARA

Pr. conf. univ. dr. NICOLAE MORAR

În toamna acestui an (2023) se împlinesc 30 de ani de la debutul studiilor teologice în cadrul Universității de Vest din Timișoara. Deși pare o realizare relativ recentă, istoria învățământului teologic în Banat are un mileniu de existență.

Mănăstirea ortodoxă „Sfântul Ioan Botezătorul” de la Cenad a fost prima instituție cu menirea de a fi format misionari și slujitori ai Evangheliei (aproximativ 1054). Pe teritoriul Banatului au funcționat însă și alte instituții monahale, care, aproape în majoritatea lor, aveau pe lângă ele școli ce iradiu o înaltă spiritualitate ortodoxă, tot atâta știință de carte. Soarta lor a fost însă vitregă, majoritatea dintre acestea fiind distruse ori obligate să înceteze de a mai funcționa.

Unul dintre lăcașurile monahale importante din Banat, care a găzduit o astfel de școală, a fost cel de la Partoș, din vecinătatea Timișoarei, școală destinată pregătirii preoților și cântăreților bisericești, și de care se leagă numele Sfântului Iosif cel Nou, Mitropolit al Banatului, între 1650-1655. Partoșul a fost secondat de alte locașuri monahale, cum ar fi Mănăstirea „Sfântul Gheorghe” din Caransebeș – care, în secolul al XVII-lea, deținea o școală proprie – și Mănăstirea Baziaș, menționată, în anul 1581, împreună cu școala din incintă.

În anul 1779 au debutat la Timișoara cursurile pentru pregătirea cadrelor didactice necesare școlilor românești și sârbești, care se țineau pe perioada verii, timp de 3 luni. La 2 august 1785 s-a hotărât organizarea unui Seminar Ortodox Român, inițiativă finalizată doar pentru scurt timp din cauza împrejurărilor istorice dificile. Și la Jebel, Martin Șuboni s-a remarcat prin donarea proprie locuințe pentru funcționarea unei școli confesionale, iar Constantin Șuboni a activat, ca preot și profesor, la școala de pregătire a preoților din Timișoara, între anii 1798-1800.

La sfârșitul anului 1944, guvernul Nicolae Rădescu, prin art. 2 din Legea nr. 660/31 decembrie 1944 a decis înființarea Universității de Vest din Timișoara. Decretul prevedea următoarele: „Academia Teologică din Oradea, cu sediul provizoriu la Timișoara, s-a transformat în Facultate de Teologie a Universității de Vest din Timișoara”, hotărâre ce a stârnit protestele unei părți a clerului ortodox, care considera că erau afectate, pe de o parte, interesele Academiei Teologice din Arad, iar pe de altă parte, ale Episcopiei din Oradea, care-și vedea suprimată astfel orice posibilitate de revenire a Academiei Teologice în Ardealul de Nord.

În urma transformărilor produse în societatea românească după decembrie 1989, învățământul de stat a fost reorganizat, ceea ce a permis apariția unor noi Facultăți de Teologie Ortodoxă, pe lângă cele deja existente la București și Sibiu.

Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Timișoarei, întrunită la 10 decembrie 1992, s-a pronunțat pentru înființarea unei Facultăți de Teologie Ortodoxă la Timișoara. Astfel, la 25 martie 1993 a fost încheiată o Convenție între Mitropolitul Nicolae Corneanu și Eugen Todoran, Rectorul Universității de Vest, hotărâre comunicată Ministerului Învățământului, for care a aprobat constituirea Facultății de Teologie Ortodoxă la Timișoara.

Decizia Ministerului prevede înființarea Facultății de Teologie Ortodoxă în cadrul Universității, învățământul teologic de grad universitar funcționează ca și direcția de studii, cu statut de secție a Facultății de Litere, împreună formând Facultatea de Litere, Istorie și Teologie.

Studiile teologice au debutat în anul universitar 1993-1994, cu specializările: Teologie Pastorală și Teologie + Litere (Limba și Literatura Română, Limba și Literatura Franceză, Limba și Literatura Germană și Limba și Literatura Italiană), cărora, în anul universitar 1996-1997, li s-a alăturat specializarea: Teologie + Istorie. Și tot din acel an universitar – 1996-1997 – Catedra de Teologie Ortodoxă aplică sistemul de credite transferabile.

În anul universitar 2001-2002 a luat ființă în cadrul Catedrei direcția de Studii postuniversitare. Dacă între anii 2001-2005 studiile postuniversitare, cu genericul: Teologia Eclesială Modernă și Contemporană au fost orientate în specializarea licenței, având durata de un an, în prezent oferta educațională postuniversitară conține și alte domenii de specializare, dintre care amintim: Religie, Cultură, Societate.

De menționat este și faptul că, începând cu anul universitar 2005-2006, a fost implementat programul Bologna, cursul de licență cuprinzând două specializări: Teologie Pastorală (cu 4 ani de studii) și Teologie Didactică (cu o durată a studiilor de 3 ani).

Constituirea personalului de predare a început în anul universitar 1993-1994, când au fost titularizate primele două cadre didactice ale Catedrei – pr. drd. Eugen Jurca, lector la disciplinele: „Istoria Bisericii Ortodoxe Române” și „Istoria Bisericească Universală” (1994-1996), ulterior la disciplinele: „Omiletică” și „Catehetică” (1995-2006), iar apoi conferențiar (2006-2009) și pr. drd. Nicolae Morar (1993-2018), asistent, la disciplinele: „Istoria Bisericească Universală”, „Istoria Bisericii Ortodoxe Române”, „Istoria și Spiritualitatea Bizanțului” și „Formare Duhovnicească” (1994-1996), ulterior lector apoi conferențiar, la disciplinele: „Istoria și Filosofia Religiiilor” (1996-2018), „Teologie Dogmatică”, „Istoria Filosofiei Antice și Creștine” (1996-2012 și 2014-2017) – între anii 1996-2004.

În perioada următoare, au fost acoperite cu personal didactic alte posturi: dr. Petru Bona, conferențiar, apoi profesor, la disciplinele: „Istoria Bisericii Ortodoxe Române” și „Artă Creștină” (1996-2001; 2001-2009), pr. dr. Nicolae Belean, lector, apoi conferențiar, la disciplinele: „Muzică Bisericească” și „Tipic Bisericesc” (1995-2005; 2005-2011), pr. dr. Vasile Itineanț, lector la disciplinele: „Teologie Liturgică” și „Teologie Pastorală” (1996-2017), pr. dr. Viorel Dorel Cherciu, lector la disciplinele: „Misiologie”, „Ecumenism” și „Îndrumări Misionare” (1997-2009), pr. Iulian Cosma, lector la disciplina: „Studiul Noului Testament” (1998-2003), pr. drd. Florin Carebia, asistent la disciplinele: „Istoria Bisericii Ortodoxe Române”, „Istoria Bisericească Universală” și „Istoria și Spiritualitatea Bizanțului” (1995-2001), pr. Cornel Toma, asistent la disciplinele: „Teologie Dogmatică” și „Morală Creștină și Spiritualitate Ortodoxă” (1997-2005), iar după obținerea titlului de „doctor” în teologie, lector la „Teologie Dogmatică” (2005-2007) și domnul dr. Remus Feraru, preparator, la disciplinele: „Limba greacă”, „Limba Latină” și „Paleografie Latină” (1999-2002), apoi asistent, la „Limba Greacă”, „Limba Latină”, „Paleografie Latină” și „Prosopografie” (2002-2006). Din anul 2007 a devenit lector la disciplinele: „Patrologie”, „Limba Greacă”, „Limba Latină”, iar din anul 2009 a preluat disciplinele: „Istoria Bisericească Universală” și „Istoria și Spiritualitatea Bizanțului”. În anul 2016, a devenit, prin concurs, conferențiar.

După anul 2000, au fost titularizați părintele Sorin Cosma, ca profesor universitar, personalitate cu o remarcabilă activitate științifică în domeniul cercetării teologice și cu o îndelungată experiență pedagogică, predând, între anii 2000-2005, disciplina: „Morală Creștină și Spiritualitate Ortodoxă”; pr. dr. Constantin Jinga, asistent – în prezent conferențiar – la „Studiul Biblic al Vechiului Testament”, „Arheologie Biblică” și „Limba Ebraică”; pr. Gavril Trifa, lector apoi conferențiar la „Morală Creștină și Spiritualitate Ortodoxă”; pr. Daniel Enea, lector la „Patrologie” și „Literatură Postpatristică”, pr. Cosmin Panțuru, lector la „Drept Bisericesc” și „Administrație Parohială”, pr. Alin Scridon, asistent, apoi lector la „Istoria Bisericii Ortodoxe Române”, pr. Adrian Covan, asistent, apoi lector la „Teologie Dogmatică”, domnul Daniel Lemeni, lector la „Formare Duhovnicească” și „Spiritualitate Creștină Ortodoxă”, pr. dr. Dragoș Debucean, asistent la „Studiul Noului Testament”, „Tipic Bisericesc”, „Teologie Liturgică”, „Catehetică” și „Omiletică” și pr. dr. Marius Florescu, lector la „Misiologie” și „Ecumenism”.

Alături de personalul didactic amintit, Catedra de Teologie Ortodoxă a beneficiat de serviciile altor colaboratori devotați activității didactice. Amintim în acest sens prezența titraților preoți profesori universitari Aurel Jivi (1993-2002), Dumitru Abrudan și Vasile Muntean, care au predat disciplinele: „Istoria Bisericească Universală” (1995-2001), „Studiul Biblic al Vechiului Testament” (2000-2002), „Bizantinologie”, „Istoria și Spiritualitatea Bizanțului” (1994-

2009), „Istoria Bisericească Universală” (2002-2009), și „Istoria Bisericii Românești” (2009-2014), precum și a universitarilor arădeni, prof. dr. Vasile Vlad și conf. dr. Teodor Baba (2002-2004), care au predat: „Literatură Postpatristică” (1998-2000), respectiv: „Studiul Biblic al Noului Testament”. În prezent, personalul didactic asociat este format din preoții: dr. Ioan Mihoc, dr. Marius Ioana, dr. Rafael Povîrnaru și arhidiaconul dr. Iosif Stancovici.

Dorința de integrare a Catedrei de Teologie Ortodoxă în comunitatea academică timișoreană s-a concretizat încă din primii ani în activitate didactico-științifică, prin editarea primului număr al Analelor, seria teologică (1995). De asemenea, Catedra de Teologie a elaborat și publicat studii cu tematică teologică și în alte volume, materiale care reflectă caracterul disciplinar și interdisciplinar al activității de documentare a personalului didactic.

Rodul acestor eforturi s-a materializat în lucrări de autor. De asemenea, e de reținut faptul că specializarea de Teologie Ortodoxă a organizat colocvii și simpozioane internaționale și naționale, cum ar fi: „Orizontul sacru”, „Religia și Cetatea”, „Cartea Cărților” (opt ediții), „Sfântul Constantin cel Mare și creștinismul, teologie, politică și hagiografie în Bizanțul timpuriu”, „Tradiție și modernitate. 100 de ani de la zidirea și sfințirea bisericii «Sfântul Ilie» din Timișoara-Fabric”, „Părintele Dumitru Stăniloae și sinteza neopatristică în teologia românească” ș.a., urmate de editarea de volume, cu același titlu.

Odată cu instalarea Înaltpreasfințitului Ioan Selejan ca Mitropolit al Banatului (2014) putem afirma că învățământul teologic local consemnează un important reveriment. Teologia timișoreană a organizat sau este în curs de a organiza manifestări cu o bună vizibilitate științifică. Astfel, s-au desfășurat simpozioanele internaționale: „Ontologie și Teologie”, „Teologie și Medicină” și simpozioanele naționale: „Dimensiunea pastoral-misionară în opera Sfântului Ioan Gură de Aur” „Sfinții Părinți și actualitatea educației creștine”, „Icoana vie și iconoclasmul contemporan. Sfinți și sfințenie în iconografia ortodoxă”, toate manifestările derulându-se cu binecuvântarea și participarea Părintelui Mitropolit.

La toate acestea, adăugăm încă un aspect esențial. La intervenția Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, specializării de Teologie Ortodoxă i-a fost alocat un imobil pentru desfășurarea, în condiții optime, a procesului didactic, clădire dotată cu logistica aferentă studiilor teologice.

În prezent, parcursul Teologiei timișorene este pe un drum ascendent, ceea ce ne determină să fim încrezători în noi realizări științifice și de formare a viitorilor slujitori ai Bisericii de către corpul didactic universitar al specializării teologice locale.

Mitropolitul Nicolae Corneanu și rectorul Eugen Todoran - 1993

Î.P.S. Mitropolit Ioan la simpozionul „Ontologie și Teologie” - 2015

Aspecte de la simpozionul „Teologie și Medicină” - 2016